

Узагальнення

судової практики справ окремого провадження про встановлення фактів, що мають юридичне значення (за заявами іноземних громадян про встановлення факту народження на території, яка стала територією України, їхніх родичів), які були у провадженні суду за період 2019-2023 роки

На виконання доручення Київського апеляційного суду місцевим загальним судам м. Києва і Київської області слід провести узагальнення практики розгляду цивільних справ окремого провадження про встановлення фактів, що мають юридичне значення (за заявами іноземних громадян про встановлення факту народження на території, яка стала територією України, їхніх родичів), які були у провадженні суду за період 2019-2023 роки.

Ржищівський міський суд Київської області листом від 09.09.2024 № 01-22/1/2024 поінформував керівництво Київського апеляційного суду, що судові справи даної категорії за період 2019-2023 років були направлено до Вищої ради правосуддя в рамках дослідження дисциплінарних скарг на дії судді Козіної С.М.

Ржищівський міський суд Київської області зауважує, що станом на 09.12.2024 витребувані Вищою радою правосуддя судові справи не повернулись до Ржищівського міського суду Київської області, а тому дане узагальнення судових справ цієї категорії, які були у провадженні суду за період 2019-2023 роки здійснювалось на основі наявних у суду електронних копій відповідних судових справ.

Статистичні дані Ржищівського міського суду Київської області:

- 2019 рік – 6 справ:
 - рішення про задоволення заяв – 6 ;
-
- 2020 рік – 5 справ:
 - рішення про задоволення заяв – 5;
-
- 2021 рік – 16 справ:
 - рішення про задоволення заяв – 10;
 - ухвала про залишення без розгляду – 3,
 - ухвала про повернення заяви у зв'язку з неусуненням недоліків – 3;
-
- 2022 рік – 8 справ:
 - рішення про задоволення заяви – 6,
 - ухвала про повернення заяви, відповідно до поданих заявниками заяв про повернення – 2;
-
- 2023 рік – 8 справ:
 - рішення про задоволення заяви – 5,
 - ухвала про повернення заяви,
 - відповідно до поданих заявниками заяв про повернення – 3.

Рішення у цих справах ухвалювались виключно під головуванням судді Козіною С.М.

Щодо громадянства.

Дослідивши долучені документи, встановлено, що серед заявників-іноземців ймовірно є громадяни Сполучених Штатів Америки та громадяни Держави Ізраїль, кілька заявників громадяни рф, Республіки Білорусь, Республіки Філіппіни, Франції.

Водночас необхідно зазначити, що матеріали справ не містять належних документів, що підтверджують належність до громадянства іноземних держав, ймовірне громадянство зазначених країн визначено з копій свідоцтв про народження заявників, засвідчені переклади яких містять матеріали справ.

Територіальна підсудність.

Згідно із частиною першою статті 293 ЦПК України окреме провадження – це вид неპозовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

Відповідно до частини першої статті 316 ЦПК України заява фізичної особи про встановлення факту, що має юридичне значення, подається до суду за місцем її проживання.

З матеріалів справ, які перебували у провадженні судді Козіної С.М., встановлено, що на підтвердження свого місця проживання заявники до поданих заяв додавали договори оренди житлового приміщення, укладені на 3 та 6 місяців. Будь-які інші докази на підтвердження їх місця проживання (перебування) у матеріалах справ відсутні. Інформації чи документів щодо зареєстрованого місця проживання заявника у справах відсутні. Суддею не вживались будь-які заходи для перевірки факту проживання заявників на території м. Ржищів Київської області та правильності визначення територіальної підсудності цих судових справ. Крім того, у договорах оренди житлового приміщення не зазначено жодних ідентифікаційних даних орендодавців (РНОКПП, адреса реєстрації, паспортні дані, дата народження тощо).

Приклад вирішення територіальної підсудності

Ухвалою Ржищівського міського суду Київської області від 03.06.2019 відкрито провадження у справі № 374/160/19. В ухвалі зазначено, що, як установлено із заяви, заявник проживає за адресою: (адреса1).

Матеріали справи містять копію договору оренди житлового приміщення від 1 березня 2019 року, відповідно до умов якого власник житла (особа 1) (орендодавець) надає (Особа 2) (орендар) в користування строком на 3 місяці будинок за адресою: (адреса 1).

Визначення складу заінтересованих осіб

У справах даної категорії у 2019, 2020 та на початку 2021 року заявником не визначались заінтересовані особи. Також головуючою суддею не визначено склад заінтересованих осіб при відкритті провадження, що не відповідає вимогам ст. 294 ЦПК України. Цивільні справи розглянуті без участі заінтересованих осіб: №374/19/19, № 374/102/19, № 374/103/19, № 374/160/19, № 374/218/10, №374/341/19, № 374/30/20, № 374/277/20, № 374/352/20, № 374/353/20, №374/350/20, № 374/13/21, № 374/22/21.

З червня 2021 року суд задовольнив клопотання ЦМУ ДМС у м. Києві та Київській області та залучав як заінтересовану особу - ЦМУ ДМС у м. Києві та Київській області, а у подальшому заінтересованою особою був залучений

Кагарлицький РВ ДМС України. Так, у справі № 374/51/21 ухвалою від 03.06.2021 задоволено клопотання Центрального міжрегіонального управління Державної міграційної служби у м. Києві та Київській області про залучення їх заінтересованими особами в цивільній справі за заявою Особа 1 про встановлення факту, що має юридичне значення. Аналогічні клопотання було задоволено у справах № 374/52/21 за заявою Особа1 та Особа 2, та № 374/53/21 за заявою Особа 3.

У подальшому як заінтересовану особу залучено Кагарлицький РВ ДМС України під час відкриття провадження у справі, зокрема, у таких цивільних справах: 374/271/21, № 374/280/21, № 374/281/21, № 374/281/21, № 374/287/21, № 374/356/21.

У наступних цивільних справах цієї категорії заявники самостійно визначав заінтересовану особу – Кагарлицький РВ ДМС України. Під час відкриття провадження суд ухвалами залучав як заінтересовану особу Кагарлицький РВ ДМС України.

Детальна інформація щодо заінтересованих осіб та ймовірного громадянства заявників відображена в ТАБЛИЦІ-1 до узагальнення.

Всі справи розглянуті без участі заявників чи представників заінтересованих осіб, у судових засіданнях брали участь представники заявників, а також свідки.

Які статті Закону України «Про громадянство України» як підстави набуття громадянства України визначає заявник?

У всіх справах цієї категорії заявник (представник заявника) посилався на ч. 1 ст. 8 Закон України «Про громадянство України», а саме: Особа (іноземець або особа без громадянства), яка сама чи хоча б один із її батьків або її дід чи баба, прадід чи прабаба, або її рідні (повнорідні та неповнорідні) брат чи сестра, син чи дочка, онук чи онука народилися або постійно проживали до 24 серпня 1991 року на території, яка стала територією України відповідно до Закону України "Про правонаступництво України", або яка сама чи хоча б один із її батьків або її дід чи баба, прадід чи прабаба, або її рідні (повнорідні та неповнорідні) брат чи сестра народилися або постійно проживали на інших територіях, що входили на момент їх народження або під час їх постійного проживання до складу Української Народної Республіки, Західноукраїнської Народної Республіки, Української Держави, Української Соціалістичної Радянської Республіки, Закарпатської України, Української Радянської Соціалістичної Республіки (УРСР), а також її неповнолітні діти мають право на набуття громадянства України за територіальним походженням.

Якими доказами обґрунтовувалися заяви

На підтвердження родинних зв'язків з померлими родичами, які народились на території України до 1991 року, заявник надавав копії довідок державних архівів про відсутність інформації про акти народження чи записи про народження померлих родичів (діда, баби) на території України, оскільки документи не збереглися.

Долучались копії свідоцтв про народження наступних поколінь родичів заявника (іноземця), та засвідчений переклад цих свідоцтв.

Також заявник вказував, що факт народження родичів (баби, діда) на території України можуть підтвердити свідки. Вказані свідки під час розгляду справ були учасниками процесу та допитані судом.

Так, у справі № 374/160/19 за заявою (Особа 1) ухвалено рішення від 6 червня 2019 року, яким заяву (Особа 1) про встановлення факту, що має юридичне значення, задоволено в повному обсязі. Встановлено факт народження (Особа 2) на території міста Одеси 9 березня 1929 року.

Задовольняючи зазначену заяву, суд під головуванням судді Козіної С.М., посилався на архівну довідку від 14 травня 2019 року № 14/05-19Д, видану Державним архівом Одеської області, відповідно до якої в документах архіву відсутні відомості про те, що (Особа 2) народилася на території міста Одеси в 1929 році, у зв'язку з тим, що метричні книги про народження міста Одеси та книги реєстрації актових записів міста Одеси про народження за 1929 рік до архіву на державне зберігання не надходили (втрачені під час Другої світової війни (1939–1945 років), внаслідок чого надати довідку про народження (Особа 2) неможливо.

У рішенні суду також зазначено, що свідок (Особа 3), у судовому засіданні підтвердив, що зі слів його рідного діда (Особа 4), який проживав у місті Одесі з 1929 року до 1948 року, (Особа 2) народилася на території України 9 березня 1929 року, а саме в місті Одесі.

Матеріали справи не містять доказів того, що датою народження (Особа 2) є саме 9 березня 1929 року.

Отже у рішенні суду встановлено факт народження особи на території України 9 березня 1929 року без будь-яких доказів, які доводили б цей факт.

Аналогічні рішення були ухвалені головуючою суддею Козіною С.М. в усіх інших справах цієї категорії.

Наприклад: справа № 374/19/19

22 січня 2019 року до Ржищевського міського суду Київської області надійшла заява (Особа 1) про встановлення факту народження її матері (Особа 2) (інформація 1) на території України, а саме в селищі Антонівка Черкаської області.

Ухвалою Ржищівського міського суду Київської області від 5 лютого 2019 року відкрито провадження у справі. В ухвалі зазначено, що згідно з матеріалами цивільної справи заявник проживає за адресою: (Адреса 1).

Матеріали справи містять копію договору оренди житлового приміщення від 21 грудня 2018 року, відповідно до умов якого власник житла (орендодавець) надає (Особа 1) (орендар) у користування строком на 3 місяці будинок за адресою: (Адреса 1).

Інформація чи документи щодо зареєстрованого місця проживання заявника у справі відсутні. З матеріалів справи не вбачається, що суддя вживала будь-яких заходів для перевірки факту проживання заявника на території Ржищівського району Київської області та правильності визначення територіальної підсудності справи.

Рішенням Ржищівського міського суду Київської області від 15 лютого 2019 року заяву задоволено в повному обсязі. Встановлено факт народження (Особа 2), (інформація 1) на території України, а саме в селищі Антонівка Черкаської області.

Задовольняючи заяву, суддя Козіна С.М. посилалася на архівну довідку від 3 грудня 2018 року № 03/12-18В, видану Державним архівом Черкаської області. У рішенні зазначено, що відповідно до цієї довідки (Особа 2) **народилася на території селища Антонівка Черкаської області в 1927 році**, однак метричні книги про народження селища Антонівка Черкаської області і книги реєстрації актових записів селища Антонівка Черкаської області про народження за 1927 рік на державне зберігання не надходили (втрачені під час Другої світової війни 1939–1945 років), у зв'язку із чим надати довідку про народження Особа 2 неможливо.

Проте довідка архіву від 3 грудня 2018 року № 03/12-18В, наявна у матеріалах справи, не містить відомостей, що народилася на території селища Антонівка Черкаської області в 1927 році. У цій довідці лише зазначено, що в архіві відсутні відомості про народження (Особа 2), оскільки метричні книги про народження і книги реєстрації актових записів селища Антонівка Черкаської області про народження за 1927 рік на державне зберігання не надходили.

З матеріалів справи вбачається, що єдиним доказом факту народження (Особа 2) на території України були показання свідка (Особа 3).

Рішення суду в апеляційному порядку не оскаржувалось.

Щодо недоліків заяв.

У трьох справах даної категорії було постановлено ухвали про повернення заяв у зв'язку з неусуненням недоліків: № 374/356/21, № 374/357/21, № 374/358/21. У вказаних справах були постановлені ухвали про залишення без руху заяв, у зв'язку з несплатою судового збору та відсутності квитанції про таку сплату в матеріалах справи. Заявниками недоїлки заяв не були усунуті, тому постановлені ухвали про повернення заяв.

В апеляційному провадженні перебували справи: № 374/160/19, № 374/218/19, 374/352/20, № 374/353/20, № 374/359/20, № 374/12/21 (яка передана за підсудністю до Заводського районного суду міста Запоріжжя), № 374/13/21, № 374/22/21, № 374/60/23.

Так, у справі № 374/160/19 за заявою Особа 1 було подано апеляційну скаргу.

Постановою Київського апеляційного суду від 6 липня 2021 року апеляційні скарги Виконавчого комітету Ржищівської міської ради Київської області та представника Центрального міжрегіонального управління Державної міграційної служби у місті Києві та Київській області Адамишина А.В. задоволено. Рішення Ржищівського міського суду від 6 червня 2019 року скасовано. У задоволенні заяви (Особа 1) про встановлення факту, що має юридичне значення, відмовлено.

Апеляційний суд установив, що в заяві, поданій до суду, Особа 1 зазначив адресу: (Адреса 1). Проте документи на підтвердження реєстрації місця проживання або місця перебування заявника у справі відсутні. Суд також не залучив до участі у справі як заінтересовану особу Виконавчий комітет Ржищівської міської ради Київської області, порушивши вимоги частини першої статті 316 ЦПК України щодо підсудності справи, що вплинуло на права Виконавчого комітету Ржищівської міської ради Київської області.

Щодо показань свідка (Особа 3). Київський апеляційний суд дійшов висновку, що такий доказ не може вважатися достатнім для встановлення факту народження баби заявника на території України, оскільки достовірність такого доказу викликає сумнів з огляду на те, що обставини 90-річної давності не могли бути відомі свідкові.

Крім того, як убачається з матеріалів справи, місцем народження баби (Особа 1) – (Особа 2) є: 10.25.53, Тубуран Себу, про що зазначено у копії нотаріально засвідченого перекладу медичного свідоцтва про народження (Особа 4) (батька заявника), яке було надано особисто (Особа 1) при зверненні до Центрального міжрегіонального управління Державної міграційної служби (далі – ЦМУ ДМС).

При цьому відсутня інформація щодо народження баби заявника або його батьків чи родичів до 24 серпня 1991 року на території України.

Ураховуючи наведене, Київський апеляційний суд дійшов висновку, що суд першої інстанції, ухвалюючи рішення, не надав належної оцінки доказам у справі,

не залучив до участі у справі заінтересованих осіб та ухвалив рішення без дотримання норм матеріального та процесуального права.

Справа № 374/218/19

Рішенням Ржищевського міського суду Київської області від 8 серпня 2019 року заяву (Особа 1). про встановлення факту, що має юридичне значення, задоволено у повному обсязі. Встановлено факт народження (Особа 2), 13.06.1929 року на території України, а саме на території села Лебедівка Кам'янського району Черкаської області.

Постановою Київського апеляційного суду від 4 серпня 2021 року апеляційну скаргу Адамишина А.В., який діє від імені та в інтересах ЦМУ ДМС у місті Києві та Київській області, задоволено. Рішення Ржищевського міського суду Київської області від 8 серпня 2019 року скасовано та ухвалено нове судове рішення про відмову в задоволенні заяви Особа 1 про встановлення факту, що має юридичне значення.

Апеляційним судом встановлено, що, як вбачається з матеріалів справи, на обґрунтування поданої заяви заявник надав довідку Державного архіву Черкаської області від 23 липня 2019 року № 23/07-19В, копію свого свідоцтва про народження, копію свідоцтва про народження його батька та договір оренди житлового приміщення в місті Ржищеві.

Разом із тим вказані документи не підтверджують факт народження його діда Особа 2, 1929 року на території України, а саме на території села Лебедівка Кам'янського району Черкаської області.

Висновок про задоволення заяви Особа 1 суд обґрунтував показаннями свідка Особа 3. Проте показання свідка не можуть бути достатнім доказом того, що Особа 2 дійсно народився на території України 1929 року, а саме на території села Лебедівка Кам'янського району Черкаської області. Як зазначив сам свідок, вказані обставини не були відомі йому особисто, про них він дізнався зі слів свого діда. У матеріалах справи відсутні докази на підтвердження вказаних обставин.

Справа № 374/352/20

Рішенням Ржищевського міського суду Київської області від 3 грудня 2020 року заяву Особа 1 про встановлення факту, що має юридичне значення, задоволено у повному обсязі.

Встановлено факт народження Особа 2, інформація 1, на території України, а саме на території села Мурафа Вінницької області.

Постановою Київського апеляційного суду від 28 вересня 2021 року апеляційні скарги Виконавчого комітету Ржищівської міської ради Київської області та представника Управління Державної міграційної служби України в Запорізькій області задоволено.

Рішення Ржищівського міського суду Київської області від 3 грудня 2020 року скасовано та постановлено нове рішення, яким у задоволенні заяви Особа 1 про встановлення факту, що має юридичне значення, відмовлено.

Апеляційний суд встановив, що відповідно до матеріалів справи у поданій до суду заяві Особа 1 зазначив адресу: Адреса 1.

Суд першої інстанції не перевіряв реєстрацію місця проживання або місця перебування заявника у справі, в також не залучив до участі у справі як зацікавлену особу Виконавчий комітет Ржищівської міської ради Київської області, тобто порушив вимоги частини першої статті 316 ЦПК України щодо підсудності справи, що вплинуло на його права.

У Виконавчому комітеті Ржищівської міської ради Київської області відсутня інформація про реєстрацію місця проживання та перебування Особа 1 на території

У Виконавчому комітеті Ржищівської міської ради Київської області відсутня інформація про реєстрацію місця проживання та перебування Особа 1 на території міста Ржищів, що підтверджується довідкою від 26 лютого 2021 року №02-02-13/64.

Крім того, у відповіді на адвокатський запит Державний архів Вінницької області зазначив, що звернення від Ржищівського міського суду Київської області, Особа 1 та його представника Особа 3 стосовно довідки про народження діда заявника – Особа 2 в селі Мурафа Шаргородського району Вінницької області не надходило.

Державним архівом Вінницької області довідка від 6 листопада 2020 року № 06/11-20АУ про відсутність відомостей про народження діда Особа 1 не надавалася (а. с. 40).

Отже, Державним архівом Вінницької області зазначена судом першої інстанції довідка не видавалася.

Водночас, як вбачається із доданої до апеляційної скарги УДМС України у Запорізькій області заяви Особа 1 про надання дозволу на імміграцію, датованої 11 березня 2021 року та підписаної заявником, він вказав місце проживання в Україні: Запорізька обл., м. Запоріжжя, вул.Республіканська, 115к.

Звертаючись до суду із заявою про встановлення факту, що має юридичне значення, сторона заявника як на підтвердження обставин, що мають значення для справи, посилалася на показання свідка Особа 4., який пояснив, що, зі слів його рідного діда Особа 4., який проживав у селі Мурафа Вінницької області з 1930 до 1945 року, Особа 2 народився 15 січня 1927 року на території України в селі Мурафа, Вінницької області.

Апеляційний суд зазначив, що вказані свідчення не можуть вважатися достатніми доказами для встановлення факту народження діда заявника 15 січня 1927 року на території України, а саме в селі Мурафа Вінницької області, оскільки достовірність такого доказу викликає сумнів з огляду на те, що йдеться про обставини 90-річної давності, й особисто свідкові відомі бути не могли.

Матеріали справи не містять інформації щодо народження діда заявника або його батьків чи родичів до 24 серпня 1991 року на території України.

Апеляційний суд також вказав, що у справах такої категорії повинні брати участь як заінтересовані особи відповідні органи служб громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб.

Отже, апеляційний суд дійшов висновку, що суд першої інстанції, ухвалюючи рішення, не надав належної оцінки доказам у справі, не залучив до участі у справі заінтересованих осіб та ухвалив рішення без дотримання норм матеріального та процесуального права.

Справа № 374/353/20

Рішенням Ржищівського міського суду Київської області від 3 грудня 2020 року заяву Особа 1 про встановлення факту, що має юридичне значення, задоволено у повному обсязі. Встановлено факт народження Особа 2, 23 вересня 1944 року на території України, а саме на території села Трахтемирів Черкаської області.

Постановою Київського апеляційного суду від 16 вересня 2021 року закрито апеляційне провадження за апеляційною скаргою Виконавчого комітету Ржищівської міської ради Київської області на рішення Ржищівського міського суду Київської області від 3 грудня 2020 року. Апеляційну скаргу ЦМУ ДМС у місті Києві та Київській області задоволено. Рішення Ржищівського міського суду Київської області від 3 грудня 2020 року скасовано та ухвалено нове рішення про відмову в задоволенні заяви Особа 1 про встановлення факту, що має юридичне значення.

Апеляційним судом встановлено, що на підтвердження факту, що дід заявника Особа 2 народився 23 вересня 1944 року на території України, а саме на території села Трахтемирів Черкаської області, заявник посилався на довідку від 3 листопада 2020 року № 03/11-20AB, видану Державним архівом Черкаської області, та покази свідка Особа 3.

Згідно з довідкою від 3 листопада 2020 року № 03/11-20AB, виданою Державним архівом Черкаської області, в документах архіву відсутні відомості про те, що Особа 2 народився на території села Трахтемирів Черкаської області в 1944 році, у зв'язку із тим, що до архіву метричні книги про народження села Трахтемирів Черкаської області і книги реєстрації актових записів села Трахтемирів Черкаської області про народження за 1944 рік на державне зберігання не надходили (втрачені під час Другої світової війни 1939–1945 років), внаслідок чого надати довідку про народження Особа 2 неможливо.

Однак у відповіді від 10 лютого 2021 року № 27-р/05-08 Державний архів Черкаської області на запит адвоката Особа 3 від 4 лютого 2021 року повідомив, що в реєстрації за 2020 рік заяв та запитів про народження про прізвище Особа 1 та видачі довідки про народження особи з прізвищем «Шварц» не виявлено.

З огляду на викладене апеляційний суд дійшов висновку, що додана до заяви архівна довідка від 3 листопада 2020 року № 03/11-20AB не є належним та допустимим доказом на підтвердження факту, що дід заявника Особа 2 народився 23 вересня 1944 року на території України, а саме на території села Трахтемирів Черкаської області.

Що стосується наданої заявником копії свідоцтва про народження Особа 4 та його батька Особа 5, вказані документи не містять інформації, що підтверджує факт народження його діда – Особа 2, 23 вересня 1944 року на території України, а саме на території села Трахтемирів Черкаської області.

Апеляційний суд також критично поставився до показань свідка Особа 3, оскільки показання свідка не можуть бути достатнім доказом, що Особа 2 дійсно народився 23 вересня 1944 року на території України, а саме на території села Трахтемирів Черкаської області. Як зазначив свідок Особа 3., вказані обставини не були відомі йому особисто, про них він дізнався зі слів свого діда. До того ж, вказані вище обставини, про які повідомив свідок Особа 3, 77-річної давності, що викликає обґрунтований сумнів у достовірності його свідчень.

Апеляційний суд дійшов висновку, що, розглядаючи заяву, суд першої інстанції на порушення вимог статей 263, 264 ЦПК України, на наведене вище належної уваги не звернув, не залучив до участі у справі орган, який вирішує питання щодо надання громадянства України, а також дійшов помилкового висновку про доведеність вимог заяви Особа 1 про встановлення факту народження його діда Особа 2, 23 вересня 1944 року на території України, а саме на території села Трахтемирів Черкаської області.

Як зазначено в постанові апеляційного суду, рішення суду першої інстанції не відповідає вимогам статті 263 ЦПК України щодо законності й обґрунтованості, наведені вище порушення призвели до неправильного вирішення справи, що в силу статті 376 ЦПК України є підставою для скасування рішення суду та ухвалення нового рішення про відмову у задоволенні заяви Особа 1.

Апеляційний суд також дійшов висновку, що оскаржуваним рішенням суду від 3 грудня 2020 року питання про права, інтереси та обов'язки Виконавчого комітету Ржищівської міської ради Київської області не вирішувалося, тому апеляційне провадження за цією апеляційною скаргою підлягає закриттю відповідно до приписів статті 362 ЦПК України.

Рішенням Ржищівського міського суду Київської області від 10 грудня 2020 року заяву Особа 1, Особа 2 про встановлення факту, що має юридичне значення, задоволено в повному обсязі. Встановлено факт народження Особа 3, 15 грудня 1944 року на території України, а саме на території села Мліїв Черкаської області.

Постановою Київського апеляційного суду апеляційні скарги Виконавчого комітету Ржищівської міської ради Київської області та Управління Державної міграційної служби України в Запорізькій області задоволено. Рішення Ржищівського міського суду Київської області від 10 грудня 2020 року скасовано та постановлено нове судове рішення про залишення без задоволення заяви Особи 1, 2 про встановлення факту, що має юридичне значення.

Апеляційним судом встановлено, що, як вбачається з матеріалів справи, судом першої інстанції не було залучено до участі у справі орган, який вирішує питання щодо надання громадянства України.

Звертаючись до суду з апеляційною скаргою, Виконавчий комітет Ржищівської міської ради Київської області посилався на те, що оскаржуване рішення впливає на права, інтереси та обов'язки апелянта. Оскільки із заяви вбачається, що заявники зазначили місце свого проживання/перебування: м. Ржищів, Адреса 1. При цьому жодного доказу на підтвердження вказаних обставин матеріали справи не містять, судом вказану інформацію не перевірено. За таких обставин, оскільки місце реєстрації проживання/перебування здійснюється Виконавчим комітетом Ржищівської міської ради Київської області, його необхідно було залучити до участі у справі. Крім того, необхідно було залучити до участі у справі Центральне міжрегіональне управління ДМС у місті Києві та Київській області як орган, який вирішує питання набуття громадянства України на території, до якої віднесено місто Ржищів.

Звертаючись до суду з апеляційною скаргою, УДМС України в Запорізькій області посилалось на те, що оскаржуване рішення впливає на права, інтереси та обов'язки апелянта.

Згідно з інформацією про реєстрацію місця проживання Особа 1, вказано за адресою: м. Запоріжжя, вул. Студентська, 175, Особа 2. – за адресою: м. Запоріжжя, вул. Чарівна, 149, кв. 115.

Апеляційний суд зазначив, що порушене заявниками питання стосується отримання громадянства України, тому оскаржуване рішення впливає на права, інтереси та обов'язки апелянтів.

Під час звернення до суду із заявою про встановлення факту, що має юридичне значення, заявники зазначили лише власні дані, не визначивши коло зацікавлених осіб. Ураховуючи, що заява подана з метою отримання в подальшому громадянства України, встановлення такого факту стосується інтересів держави в особі компетентних органів, якими є Державна міграційна служби України та місцеві органи влади. Відсутність зазначення цих органів в заяві про встановлення факту, що має юридичне значення, не обмежує суд у праві їх залучати до участі у справі як заінтересованих осіб, оскільки справа розглядалась у порядку окремого провадження, проте суд першої інстанції так не зробив. Обґрунтованими є доводи апеляційних скарг, що незалучення компетентних органів держави є порушенням норм процесуального права.

Крім того, звертаючись до суду із заявою про встановлення факту, що має юридичне значення, сторона заявників на підтвердження обставин, що мають значення для справи, посилалася на показання свідка Особа 4. Однак обізнаність свідка про обставини викликають обґрунтовані сумніви, оскільки інформація про народження Особа 3 йому, за його показаннями, відома лише зі слів його діда, а отже, на думку апеляційного суду, такі докази є недостатніми.

З огляду на наведене апеляційний суд дійшов висновку, що суд першої інстанції, ухвалюючи рішення, не надав належної оцінки доказам у справі, не встановив коло зацікавлених осіб і не залучив їх до участі у справі, а отже, ухвалив рішення без дотримання норм матеріального та процесуального права.

Справа № 374/13/21

Рішенням Ржищівського міського суду Київської області від 19 січня 2021 року заяву Особа 1 про встановлення факту, що має юридичне значення, задоволено у повному обсязі. Встановлено факт народження Особа 2, 13 серпня 1929 року на території України, а саме на території села Криничне Одеської області.

Постановою Київського апеляційного суду від 15 липня 2021 року апеляційні скарги Управління Державної міграційної служби України в Черкаській області та Виконавчого комітету Ржищівської міської ради Київської області задоволено. Рішення Ржищівського міського суду Київської області від 19 січня 2021 року скасовано та ухвалено нове судове рішення про залишення без задоволення заяви Особа 1 про встановлення факту, що має юридичне значення.

В апеляційній скарзі Виконавчий комітет Ржищівської міської ради Київської області вказував, що довідка Державного архіву Одеської області, на яку посилався суд першої інстанції, не видавалась, тому рішення суду першої інстанції є незаконним.

Апеляційним судом встановлено, що в заяві, поданій до суду 15 січня 2021 року, Особа 1 зазначив адресу свого проживання у місті Ржищеві, на підтвердження чого надав договір оренди житлового приміщення за вказаною адресою, укладений ним на строк три місяці. Разом із тим заявник на цей час мав зареєстроване місце проживання в місті Умані Черкаської області. Але на день розгляду справи апеляційним судом його місце проживання зареєстроване у місті Києві.

При зверненні до суду із заявою про встановлення факту, що має юридичне значення, заявник зазначив виключно власні дані, не визначивши коло зацікавлених осіб. Ураховуючи, що заява подана з метою отримання в подальшому громадянства України, встановлення такого факту стосується інтересів держави в особі компетентних органів, якими є Державна міграційна служба України та місцеві органи влади. Незазначення цих органів в заяві про встановлення факту, що має юридичне значення, не обмежує суд у праві їх залучення до участі у справі як зацікавлених осіб, оскільки справа розглядалась в порядку окремого провадження, проте цього вчинено не було. Апеляційний суд вказав, що незалучення компетентних органів держави є порушенням норм процесуального права.

Звертаючись до суду із заявою про встановлення факту, що має юридичне значення, сторона заявника як на підтвердження обставин, що мають значення для справи, посилалася на показання свідка Особа 4. Однак датою свого народження свідок вказав 3 квітня 1989 року, тому його обізнаність про обставини 1929 року, що мали місце в селі Криничне Одеської області, викликають сумніви, навіть з урахуванням посилання на слова баби, ім'я якої, до речі, свідок не зазначив. Такий доказ не може вважатися достатнім для встановлення факту народження діда заявника на території України в 1929 році (без зазначення дати). Матеріали справи не містять будь-яких даних про фізичну особу Особа 2, це ім'я зазначено в свідоцтві про народження Особа 2, який народився в Ізраїлі. Натомість у свідоцтві про народження заявника батьком значиться Особа 5, а місцем народження – США.

Таким чином, судом фактично встановлено два факти, що мають юридичне значення, а саме факт народження в 1929 році на території України фізичної особи Особа 2 та факт його родинних відносин із заявником.

З огляду на наведене апеляційний суд дійшов висновку, що суд першої інстанції, ухвалюючи рішення, не надав належної оцінки доказам у справі, не залучив до участі у справі зацікавлених осіб та ухвалив рішення без дотримання норм матеріального та процесуального права.

Справа № 374/22/21

Рішенням Ржищівського міського суду Київської області від 5 лютого 2021 року заяву Особа 1 про встановлення факту, що має юридичне значення, задоволено у повному обсязі. Встановлено факт народження Особа 2 на території України 15 березня 1937 року, а саме на території села Розалівка Одеської області.

Постановою Київського апеляційного суду від 13 липня 2021 року апеляційне провадження за апеляційною скаргою Виконавчого комітету Ржищівської міської ради Київської області на рішення Ржищівського міського суду Київської області від 5 лютого 2021 року закрито. Апеляційну скаргу Управління Державної міграційної служби України в Черкаській області задоволено. Рішення Ржищівського міського суду Київської області від 5 лютого 2021 року скасовано та ухвалено нове судове рішення про відмову у задоволенні заяви Особа 1 про встановлення факту, що має юридичне значення.

Апеляційним судом встановлено, що згідно зі свідоцтвом про народження, реєстраційний № _____, дата видачі 29 квітня 2003 року, Особа 2 народився 28 грудня 1984 року, його батьками є: батько – Особа 3, мати – Особа 4 (а. с. 4, 5)

Відповідно до свідоцтва про народження, документ № _____, реєстраційний № _____, дата видачі 11 листопада 2005 року, Особа 3 народився 6 вересня 1961 року, його батьками є: батько – Особа 2, мати – Особа 5.

На підтвердження вимог заяви Особа 1 посилався на довідку від 6 листопада 2020 року № 06/11-20РА та покази свідка Особа 6.

Згідно з довідкою від 6 листопада 2020 року № 06/11-20РА, виданою Державним архівом Одеської області, в документах архіву відсутні відомості про те, що Особа 2 народився на території селі Розалівка Одеської області в 1937 році у зв'язку з тим, що до архіву метричні книги про народження села Розалівка Одеської області і книги реєстрації актових записів села Розалівка Одеської області про народження за 1937 рік на державне зберігання не надходили (втрачені під час Другої світової війни 1939–1945 років), внаслідок чого надати довідку про народження Особа 2 неможливо.

Згідно з відповіддю від 8 квітня 2021 року № 1720/06-20, наданою Державним архівом Одеської області на запит адвоката Особа 6 від 30 березня 2021 року, протягом 2020 року запитів від Ржищівського міського суду Київської області та від Особа 1 особисто або через представника Особа 7 до Державного архіву Одеської області не надходило. Довідка від 6 листопада 2020 року № 06/11-20РА про те, що в архіві відсутні відомості про народження діда Особа 2 на території села Розалівка Одеської області держархівом не видавалась, в зв'язку з чим надати її копію не є можливим. Метричні книги та книги реєстрації актових записів про народження села Розалівка Одеської області за 1937 рік на зберігання до Державного архіву Одеської області не надходили. (а. с. 39).

Як вбачається з матеріалів справи, судом першої інстанції не було залучено до участі у справі орган, який вирішує питання щодо надання громадянства України.

Звертаючись до суду з апеляційною скаргою, УДМС України в Черкаській області посилалось на те, що оскаржуване рішення впливає на права, інтереси та обов'язки апелянта.

Згідно з інформацією щодо реєстрації місця проживання Особа 1 зареєстрований за адресою: м. Умань, вул. Мономаха, 6, кв. 121 (а. с. 65, 67).

Оскільки Особа 1 зареєстрований у місті Умань Черкаської області (посвідка на тимчасове проживання № _____, видана 20 липня 2020 року органом 7101, строк дії до 19 липня 2021 року), апеляційний суд погодився з доводами апелянта, що оскаржуване рішення впливає на його права, інтереси та обов'язки.

Апеляційний суд також встановив, що Виконавчий комітет Ржищівської міської ради Київської області не належить до органів служб громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб, отже оскаржуваним рішенням суду питання про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки Виконавчого комітету Ржищівської міської ради Київської області не вирішувалося, а тому апеляційне провадження за апеляційною скаргою Виконавчого комітету Ржищівської міської ради Київської області підлягає закриттю.

У рамках узагальнення досліджено також справу № 374/60/23

17 лютого 2023 року до Ржищевського міського суду Київської області надійшла заява Особа 1 про встановлення факту родинних відносин громадянина Федеративної Республіки Німеччина Особа 1, інформація 1, уродженця міста Берліна (Федеративна Республіка Німеччина), з його батьком, громадянином Федеративної Республіки Німеччина Особи 2, який народився 19.05.1945 року в місті Києві Української РСР, тобто до 24 серпня 1991 року на території України, яка стала територією України відповідно до Закону України «Про правонаступництво України».

Ухвалою Ржищевського міського суду Київської області під головуванням судді Козіної С.М. від 22 лютого 2023 року відкрито провадження у справі. В ухвалі суду зазначено, що, як встановлено з позовної заяви, заявник проживає за адресою: Адреса 1.

Проте в матеріалах справи відсутні будь-які докази на підтвердження місця проживання заявника за вказаною адресою, зокрема відсутній і договір оренди житлового приміщення.

Інформація чи документи щодо зареєстрованого місця проживання заявника у справі відсутні. З матеріалів справи не вбачається, що суддя Козіна С.М. вживала будь-яких заходів для перевірки факту проживання заявника на території Ржищівського району Київської області та правильності визначення територіальної підсудності справи.

Рішенням Ржищівського міського суду Київської області від 2 березня 2023 року заяву Особа 1, заінтересована особа – Центральне міжрегіональне управління ДМС України в місті Києві та Київській області, про встановлення факту, що має юридичне значення, задоволено у повному обсязі. Встановлено факт родинних відносин громадянина Федеративної Республіки Німеччина Особа 1, інформація 1, уродженця міста Берліна (Федеративна Республіка Німеччина) з його батьком, громадянином Федеративної Республіки Німеччина Стеклова Леоніда Яковича, який народився 19.05.1945 року в місті Києві Української РСР, тобто до 24 серпня 1991 року на території, яка стала територією України відповідно до Закону України «Про правонаступництво України».

Задовольняючи заяву, суд першої інстанції виходив із такого.

Згідно з паспортом № ____ Особа 1 народився Інформація 1, місце народження – місто Берлін.

Відповідно до копії свідоцтва про визнання батьківства, номер справи 21/03 BV, Особа 2. визнав, що він є батьком дитини – Особа 1, інформація 1.

Згідно з висновком позасудового тесту на батьківство від 28 жовтня 2003 року № ___ на підставі результатів тестування Особа 2. ймовірність, що він є батьком дитини – Особа 1, становить 99,7 % .

Відповідно до посвідки про народження серії ___ № ___ Особа 2. народився 1945 року, його батьками є: батько – Особа 3, мати – Особа 4, місце народження – місто Київ.

Згідно з витягом з Державного реєстру актів цивільного стану громадян про державну реєстрацію народження відповідно до статей 126, 133, 135 Сімейного кодексу України, батьком дитини Особа 1. вказаний Особа 2.

Відповідно до заяви про підтвердження родинних зв'язків від 20 вересня 2021 року Особа 2 повністю визнав результати проведеного 22 жовтня 2003 року тесту на батьківство стосовно Особа 1.

Свідків у цій справі допитано не було.

Ухвалою Київського апеляційного суду від 20 вересня 2023 року прийнято відмову Центрального міжрегіонального управління ДМС у місті Києві від апеляційної скарги на рішення Ржищевського міського суду Київської області від 2 березня 2023 року.

Підсумовуючи наведене вище, та ураховуючи те, що матеріали судових справ станом на даний час з Вищої ради правосуддя до суду не надійшли, Ржищівським міським судом Київської області при проведенні даного узагальнення взято до уваги також висновки, що містяться у **Рішенні Другої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 27.03.2024 №911/2дп/15-24 “Про притягнення судді Ржищевського міського суду Київської області Козіної С.М. до дисциплінарної відповідальності”**.

Так, за висновками Дисциплінарної палати ВРП:

“У порушення ЦПК України суддя Козіна С.М. не визначила коло заінтересованих осіб, не залучила їх до участі у справах, зокрема органи державної міграційної служби, чим позбавила заінтересованих осіб можливості здійснювати свої процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки.

Встановлені ознаки того, що суддя Козіна С.М. на порушення приписів статей 2, 175, 294, 316, 318 ЦПК України не дотрималась визначених процесуальним законом завдань цивільного судочинства щодо справедливого і неупередженого розгляду та вирішення цивільних справ, не здійснювала належних підготовчих дій для забезпечення повного, всебічного розгляду справ про встановлення факту, що має юридичне значення, не вживала заходів щодо всебічного, повного й об'єктивного з'ясування обставин справ, не визначала предмет доказування, не перевіряла місце проживання (перебування) заявників, за відсутності належних та допустимих доказів ухвалювала рішення про встановлення факту, що має юридичне значення, всупереч установленому законом порядку.

Кількість та характер таких дій у сукупності, їх кваліфікація та наслідки не могли не бути очевидними для Козіної С.М. як для судді, яка обіймає цю посаду протягом 16 років.

З огляду на викладене Друга Дисциплінарна палата Вищої ради правосуддя дійшла висновку, що такі дії були вчинені умисно з метою забезпечення можливості масового розгляду заяв саме суддею Козіною С.М. та швидкого ухвалення рішень на користь заявників, незважаючи на очевидну відсутність належних та достатніх доказів. За таким алгоритмом / схемою було розглянуто 40 справ: №№ 374/19/19, 374/102/19, 374/103/19, 374/160/19, 374/218/19, 374/341/19, 374/30/20, 374/277/20, 374/352/20, 374/353/20, 374/359/20, 374/12/21, 374/13/21,

374/22/21, 374/51/21, 374/52/21, 374/53/21, 374/270/21, 374/271/21, 374/280/21, 374/281/21, 374/282/21, 374/287/21, 374/356/21, 374/357/21, 374/358/21, 374/381/21, 374/382/21, 374/383/21, 374/33/22, 374/34/22, 374/35/22, 374/309/22, 374/310/22, 374/354/22, 374/16/23, 374/60/23, 374/197/23, 374/307/23, 374/312/23.

Розгляд справ у такий спосіб несумісний із поняттям «справедливий та неупереджений суд». Такі дії мають ознаки грубого порушення закону і є такими, що порочать звання судді, підривають авторитет правосуддя, зокрема в питаннях чесності, непідкупності, дотримання інших норм суддівської етики та стандартів поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду.

Наведені вище положення закону, що були порушені суддею Козіною С.М., є чіткими та однозначними, а судові рішення, які їм не відповідають – несправедливими для будь-якого стороннього спостерігача. Вказане свідчить про те, що допущені суддею порушення не є наслідком звичайної суддівської помилки, а мають ознаки умисних дій.

Про те, що суддя вчиняла дії умисно та усвідомлено, свідчать також кількість, характер та повторюваність допущених порушень, відсутність належного мотивування ухвалених судових рішень, усунення від судового розгляду осіб, питання про права і обов'язки яких вирішувалися судом, явне порушення правил територіальної підсудності судових справ, розгляд справ у нетипово короткі строки."

Ураховуючи наведене вище, проведене Ржищівським міським судом Київської області *Узагальнення судової практики справ окремого провадження про встановлення фактів, що мають юридичне значення (за заявами іноземних громадян про встановлення факту народження на території, яка стала територією України, їхніх родичів)*, які були у провадженні суду за період 2019-2023 роки підтверджують наведені вище висновки Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя, що стали підставою для притягнення судді Ржищівського міського суду Київської області Козіної С.М. до дисциплінарної відповідальності та застосовано до неї дисциплінарне стягнення у виді подання про звільнення судді з посади.

У зв'язку зі вищевикладеним, слід також зауважити, що 22 травня 2024 року в Ржищівському міському суді Київської області відбулися загальні збори суддів суду (<https://rg.ko.court.gov.ua/sud1020/pres-centr/news/1610254/>). Збори суддів Ржищівського міського суду обговорили рішення Вищої ради правосуддя №1418/0/15-24 від 09.05.2024 "Про вжиття заходів щодо забезпечення незалежності суддів та авторитету правосуддя". У результаті обговорення Рішення Вищої ради правосуддя, судді та колектив суду дійшли спільної згоди, що будуть надавати максимальне сприяння при здійсненні всіх процесуальних дій як правоохоронними органами у разі проведення відповідного розслідування, так і при проведенні Державною судовою адміністрацією України перевірки організаційного забезпечення діяльності суду, а також перевірки (аудиту) в суді за 2019-2023 роки справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення, які стосувалися питань, пов'язаних із громадянством України.

Виявлені та наведені у даному узагальненні проблемні питання судової практики (*суб'єкти звернення, вирішення питання територіальної підсудності справ, залучення заінтересованих осіб, підготовчі дії суду, оцінка доказів та належне обґрунтування судових рішень, якість складання процесуальних документів тощо*) вирішення справ окремого провадження за заявами про встановлення фактів, що мають юридичне значення (за заявами іноземних громадян про встановлення факту народження на території, яка стала територією України, їхніх родичів) потребують вивченню судьями першої інстанції для урахування в повсякденній роботі.

Узагальнення судової практики справ окремого провадження про встановлення фактів, що мають юридичне значення (за заявами іноземних громадян про встановлення факту народження на території, яка стала територією України, їхніх родичів), які були у провадженні суду за період 2019-2023 роки проведено суддею Ржищівського міського суду Київської області Потапенком А.В. та керівником апарату Ржищівського міського суду Київської області Гаращенко О.В.